

x

x

vpraša, zakaj je ponatisnil tudi ves oni material, ki ga ima že Levstik? Odgovor «radi popolnosti» ne drži, ker Lahova zbirka itak ni popolna.

Kakor zatrjuje dr. Lah v predgovoru, je hotel podati le nekaj spominov in podatkov o prvih začetkih Slov. Matice, ki «kažejo, s kako ljubeznijo se je narod oklenil svoje ustanovljene Matice». A tudi to se mu je ponesrečilo, ker ni znal izbrati z večšo roko spominov in podatkov, ki bi dali jasno in pravo sliko in ker nam ni pokazal dela onih mož, ki so v večji meri kot Toman, Costa in Bleiweis nositelji idejnih vrednot dobe, ki je rodila Slov. Matico. *to je vendar le Ton slov matice*

Usoda je preprečila ob petdesetletnici Slov. Matice l. 1914. izdajo spominske knjige — dolžnost Matičinega odbora pa bi bila, da prepreči l. 1921. izdajo «spominskega spisa».

A. Pirjevec, jako oz

Pravljice. Spisala in jim slike narisala Ilka Waschtetova. V Ljubljani, 1921. Založila Tiskovna zadruga.

Umetnih pravljic niti ni kdo ve kaj v književnosti velikih narodov, kaj šele v slovenski. Nekaj ličnih stvarc smo sicer dobili v novejših mladinskih knjižicah; a kolikor toliko so te pravljice vendarle stilizirani narodni motivi. Samonikle in samorasle niso. Ilke Waschtetove delce pomeni v tem oziru nekaj napredka. Saj je gotovo težko, ako ne celo nemogoče, izumiti lastne pravljicne motive, ker so ti motivi povsod isti in relativno prav tako maloštevilni kakor barve za slike, toni za skladbe. Ali da se dado tudi iz skromnih elementov ustvarjati nove oblike, to vemo vsi in to se vidi tudi v pravljicah Ilke Waschtetove. Pisateljica kaže v njih dosti zmisla za otroško dušo; zato pa je tudi vrlo pogodila preprosti pravljicni ton ter svojo dikcijo vseskozi prilagodila otroškemu čustvovanju in pojmovanju. Druga njena vrlina je ta, da so nekatere pravljice nekako moderne, t. j. da srečno spajajo stare elemente z dogodki iz pol minulega časa, z motivi iz svetovne vojne. Take so: «Znamenje devojke vile» (kjer služi aeroplan za bajnega ptiča), «O zmaju» (vojska) in «Pripovedka s soških planin» (kjer se pripoveduje, kako so vile zbežale od zelene Soče pred grdogledimi kozorogi). Iz drugih diha topla materinska ljubezen («Materini biseri», «Zaklad uboge mamice»), ali pa so v njih obdelani vobče vzgojni nauki v nevsiljivi, prikupni obliki («Dobruško», «Čarek in začarani lešniki»). «Mali Tin» kaže v pravljicnem odelu pogubni vpliv nikotina (mali Tin = nikotin). — Pisateljica je opremila pravljice z ličnimi slikami, ki so večinoma izvedene v barvnem tisku; škoda samo, da je prva, ki bi morala kazati dolgo vrsto palčkov, tako neusmiljeno odščipnjena. — Knjižica je vredna vsega priporočila; v naši mladinski književnosti ji sodi vsekakor eno izmed najuglednejših mest.

A. Funtek.

Dr. Fr. Ilešič, Vežbenica hrvatskosrbskega jezika za srednje in njim slične šole. 1921. Str. 283. Založila «Tiskovna zadruga» v Ljubljani.

Koj po prevratu je Višji šolski svet za Slovenijo vpeljal po srednjih šolah (od petega razreda dalje) obligaten pouk srbohrvaščine; sedaj se poučuje tudi v osnovnih šolah in v nižjih razredih srednjih šol. Pouk na srednjih šolah so večinoma prevzeli slavisti, ki so pa le deloma praktično obvladali srbohrvaščino. Kako težavno je bilo to, vedo posebno oni, ki so morali pričeti prvokrat v življenju poučevati jezik, ki ga sami niso obvladali. Največ težkoč pa je povzročalo pomanjkanje primernih učnih knjig. Pomagali smo si pač, kakor smo mogli. Vzeli smo si knjige, ki so bile vpeljane na Hrvaškem, in jih primerno tolmačili. Te knjige pa so za naše razmere neporabne, ker nimajo naglasnih znakov, ki so za nas vsaj še za nedogleden čas neobhodno potrebni, saj vemo, da dela Slovincu pri pouku in učenju srbohrvaščine razlika v naglasu

največje težkoče. Najbolj idealno bi pač bilo, če bi poučevali srbohrvaščino rojeni Srbi ali Hrvati, ker bi se učenci od njih najlažje naučili pravilnega naglasa. Mogoče bi pa tudi Slovenec, ki popolnoma obvlada srbohrvaški jezik, dosegel iste — če ne boljše — uspehe, kot rojen Srb ali Hrvat, ker bi poznal natančno oba jezika in bi znal bolje tolmačiti razlike v obeh jezikih. V tem oziru pa ima naša vlada lepo priliko, da pošlje na svoje stroške nekaj učiteljev v srbske in hrvaške kraje, posebno v Bosno in Hercegovino, da se na mestu nauče pravilnega akcenta.

Do se vsaj kolikor toliko odpomore potrebi po primernih učnih knjigah, je izšlo v zadnjih dveh letih nekaj več ali manj dobrih del; med vsemi je pa Ilešičeva vežbenica najobširnejša in najboljše delo te vrste. Prvi del obravnava slovnico z vajami, drugi ima vaje v cirilici in cirilske tekste, vmes pa so še vzorci nazornega nauka. Čisto pravilno je podlaga slovnici ekavsko narečje. Znamenj za naglase je dvoje.

Materijal, ki ga je Ilešič zbral z veliko vestnostjo, še ni popolnoma dobro metodično obdelan. Dobro je glasoslovje, vendar je primerov več kot preveč in tudi oznaka glasov «ć» in «dj» ni zadostna. Z velikim trudom je pisan oddelek o naglasu, vendar je premalo jasen za učno knjigo. Preobširna je sklanja; še veliko bolj preobširni pa so oddelki o zaimkih, predlogih in veznikih. Pri glagolih bi si želel tudi mnogo izprememb. Vaje so mnogokrat prenaivne in nepraktične. Najbolj pa motijo v knjigi oni «glej paragraf ta in ta!» — Vaje v čitanju različnih rokopisov so na mestu, vendar bi si želel bolj karakterističnih pisav. — Tudi je stvar okusa, da se začenja vežbenica kakega jezika z naukom o «vejici». — Na koncu knjige pogrešam kratek slovar manj znanih besed. — Izmed vzorcev nazornega nauka bi iztrebil razne tujke in bi si ravno to partijo želel zelo razširjeno. Mnogo takih praktičnih izrazov bi lahko prišlo v vaje.

V podrobnosti se nalašč nisem spuščal, ker tu ni mesta za to; to spada v strokoven list. Gornje opazke pa gotovo ne bodo zmanjšale vrednosti knjige, ki bo v rokah izvežbanega in vestnega učitelja sigurno dosegla izborne uspehe. Zato jo lahko priporočamo.

Dr. R. Molè.

Pogonowski Jerzy: *Twórczość Milana Begovića*. We Lwowie. 1922. 31 str.

Ta zanimivi «Studjum ze współczesnej literatury chorwackiej» je izšel kot ponatisk iz znanega lvovskega «Przewodnika naukowego i literackiego». Pogonowski prinaša v njem podrobne življenjepisne in bibliografske podatke o Begoviću, obenem pa tudi razbor in oceno njegovega umetniškega delovanja, najbolj obširno seveda, kar je za Poljaka umljivo, o njegovi «Gospé Walew-ski». «Milan Begović — tako govori v uvodu — lirik, dramaturg, prozajik in esejist, vedno živahen in življenje sveže dojemajoč, a obenem miren psiholog — sijajen prikazovatelj renesančne kulture v italijansko-hrvaškem stilu, nje odmev — obenem pa tipično moderen tvorec tako glede vsebine kakor oblike, zasluži zaradi nenavadne mnogostranosti svojega talenta poleg Vojnovića in Nazora med vsemi današnjimi hrvaškimi pesniki najbolj poljsko monografijo. K tem tukaj navedenim ozirom prihaja še ozir na presrčno razmerje Begovića do Poljske, ki jo posebno dobro pozna, saj obravnava v svojem delu celo poljske motive. Begović je skromen; v korespondenci s piscem te razprave pravi, da sploh noče biti «velik poet», ker je prepričan, da se ta naslov lahko meri samo po onih, ki jim ga je priznala zgodovina. Za življenja pa se lahko dá komaj onim, katerih starost je jamstvo, da je zlata knjiga njih ustvarjanja definitivno zaprta. Proti koncu življenja je že bilo mogoče imenovati «velikega» kakega Hugoja, Tolstega ali Ibsena. Begović je popolnoma zadovoljen, če se